

Dış Politika Analizi

Güz 2020

I. Dış Politika (Analizi) Nedir?

Dış Politika Kavramı, Dış Politika Analizinin Gelişimi ve Özellikleri

«Dış Politika» Kavramı

- **Valerie Hudson (2007):** Bir ulusal hükümetin dış aktörlerle ilişkilerindeki amaçlarına ulaşmak için seçtiği strateji ve yaklaşımlar.
- **Christopher Hill (2016):** Uluslararası ilişkilerde bağımsız bir aktör (genelde devlet) tarafından yürütülen resmî dış ilişkilerin toplamı.
- **G. Modelski (1962):** Toplumların başka devletlerin davranışlarını değiştirmek, ya da kendi davranışlarını uluslararası ortama uyumlu hale getirmek için geliştirdikleri faaliyetler sistemi.
- **K. Holsti (1974):** Devletlerin dış dünyaya yönelik davranışları.
- **P.J. McGowan (1973):** Ulusal ya da merkezî hükümetlerin kendi yasal egemenliklerinin dışında kalan oyunculara yönelik geliştirdiği davranışlar.

«Dış Politika» Kavramı

- **J. Wilkenfield et.al. (1980):** Egemen devletlerin kendi egemenlik alanı dışındaki bir durumu değiştirmek, ya da yeni bir durum yaratmak amacıyla başlattıkları resmiyet taşıyan eylem ya da tepkiler.
- **B. Russett, H. Starr ve D. Kinsella (1985):** Devletin sınırları ötesinde amaçlarını gerçekleştirmek için gerçekleştirdiği eylemlerin rehberi.
- **Walter Carlsnaes (2002):** Açıkça belirtilmiş amaçlar, taahhütler ve/veya direktifler şeklinde ifade olunan; egemen topluluklar adına resmî devlet temsilcilerince izlenen; topraksal egemenlikleri dışında bulunan ve etkilemek istedikleri aktör, koşul ve hedeflere yönelik eylemler.
- **C. Hermann (1972):** Bir ülkenin yetkili karar alıcılarının ya da onların temsilcilerinin kendi iç politikalarının dışında kalan uluslararası aktörlerin davranışlarını etkilemeye yönelik resmî eylemleri.
- **D. Gerner (1995):** Bir aktörün (genelde devlet), dış dünyaya yönelik niyet, demeç ve eylemleriyle, başka aktörlerin bu niyet, demeç ve eylemlere yanıtları.

«Dış Politika» Kavramı

- **B. Cohen ve S.A. Harris (1975):** Siyaset yapıcıların istediği şekilde hedeflerini etkilemesi amacıyla, egemen ulus devletin ötesindeki çevrede bulunan bazı aktörlere veya koşullara yönelik olarak resmî ve hükmedici pozisyondaki kişilerce formüle edilmiş amaçlar, direktifler veya niyetler seti.
- **A. Heywood (2011):** Hükümetlerin genellikle yabancı hükümetlerle işbirliği yoluyla devlet sınırları dışındaki olayları etkileme veya yönlendirme girişimleri.
- **F. Tayfur (2005):** Devletlerin uluslararası sistem içinde yetkili organ ve temsilcileri aracılığıyla, esas itibariyle diğer devletlere yönelik olarak izledikleri siyaset ve davranışların tümü.
- **S. Bilge (1966):** Bir devletin kendi sınırları dışında milli menfaatlerini gerçekleştirmek için izlediği amaç, hareket tarzı ve kullandığı usuller.
- **F. Sönmezoğlu (2005):** Devletlerin kendi dışlarındaki birimlere yönelik tutum ve davranışları.

«Dış Politika» Kavramı

Tanımlardaki ortak payda:

Dış politika, bir devletin dış dünyaya yönelik izlediği politika.

3 unsur:

- 1- Devlet (resmî kurum ve temsilciler)**
- 2- Dış dünya (iç-dış ayrımı)**
- 3- Politika (amaçlı siyasal faaliyetler)**

«Dış Politika» Kavramı

1- Devlet:

- Resmîyetin önemi
- Dış politika karar vericileri (*foreign policy decision makers*):
 1. Hükümet başkanı (Başkan veya Başbakan, yardımcıları)
 2. Parlamenter sistemlerde Cumhurbaşkanı
 3. Monarşilerde Monark
 4. Dışişleri Bakanı
 5. Savunma Bakanı / Genelkurmay Başkanı / Kuvvet Komutanları
 6. (Dış) Ticaret Bakanı
 7. İlgili diğer bakanlar(+ resmî/gayri resmî danışmanlar ve üst düzey bürokratlar)

«Dış Politika» Kavramı

- KV grubun çekirdeğinde genelde **hükümet başkanı** ve **dışişleri bakanı** bulunur.
- Dışişleri bakanlarının uzun süre görevde kalma eğilimleri diğer bakanlara göre daha fazladır. (ör. Gromyko, Lavrov, Grenscher, T.R. Aras)
- DP kararları genelde saydığımız KV'lerin içinde yer aldığı **özel konsey ve kurullarda** alınır. Bunlar **(ana)yasal** veya **ad hoc** nitelikte olabilir. (ör. Ulusal Güvenlik Konseyi, KP Politbürosu, MGK, Devrimci Komuta Konseyi, güvenlik zirvesi, ExComm, Tuesday Lunch Group, mutfak kabinesi)
- Karar vericiler en nihayetinde küçük bir insan topluluğu (azami 20 kişi). Ama arkalarında muazzam bir bürokrasi bulunur (dışişleri, savunma, ekonomi, istihbarat).
- Her halükarda, DP'nin oluşturulup yürütülmesinde en önemli rolü **dışişleri bakanlığı**nın oynadığı varsayılır.

«Dış Politika» Kavramı

- Dışişleri bakanlıklarının **işlevleri** beş noktada özetlenebilir:
 - Rutin bilgi toplama
 - Politika oluşturma
 - Uygulama (*implementation*)
 - Hafıza
 - Temsil
- Günümüzde dışişleri bakanlıkları beş temel **meydan okumayla** karşı karşıya:
 - Teknik yetersizlikler
 - Rakip kurumlar
 - Hükümet başkanlarının artan ilgi ve müdahalesi
 - Toplumsal taban eksikliği
 - Kaynak eksikliği

«Dış Politika» Kavramı

2- Dış Dünya:

- «İçerisi» ile «dışarı» arasında hem **niceliksel**, hem de **niteliksel** bir ayırmadan bahsediyoruz
- Bu ayırım, hiçbir surette mutlak değil, **geçişkenlik ve etkileşim** söz konusu
- Dış politika aracı olarak kullanılan iç politika hamleleri ve iç politika aracı olarak kullanılan dış politika hamleleri
- İç-dış ayırımının iktidar tarafından kasten muğlaklaştırılması: **içselleştirme ve dışsallaştırma**
- Dış politika, iç politika ile uluslararası ortam arasında bir sınır meselesidir (W. Wallace)
 - ✓ Ulus devlet ile uluslararası ortam arasında
 - ✓ Siyaset bilimi ile uluslararası ilişkiler arasında

«Dış Politika» Kavramı

3- Politika (*policy*):

- Devletin **amaçlı** siyasal faaliyetleri
- **Kasıt ve bilinç**: Kazara veya kasıtsız gerçekleşen davranışlar dış politika kapsamında yer almazken, kasıtlı eylemsizlik durumu dış politikanın bir parçası sayılabilir.
- J. Rosenau'nun sınıflandırması:
 - **Yönelim**: Davranışları yönlendiren genel eğilim ve ilkeler (ör. Yalnızcılık, bağlantısızlık, Batıcılık, dünya liderliği, büyük güç olma, statükoculuk, revizyonizm)
 - **Plan ve taahhütler**: Belirli hedeflere yönelik strateji ve kararlar (ör. Komşularla sıfır sorun, Afrika Açılımı, AB üyeliği, BOP, Pivot to Asia)
 - **Davranış**: Yönelim, plan ve taahhütler temelinde ortaya çıkan davranışlar (ör. Anlaşma imzalama, yardımda bulunma, kuvvet kullanma, temsilcilik açma)
- Dış politika, hem yönelimleri, hem plan ve taahhütleri, hem de davranışları kapsayan bir şemsiye kavram olarak düşünülebilir.

«Dış Politika» Kavramı

- Devlet dışı aktörlerin dış politikasından bahsedilebilir mi?
 - Uluslararası örgütler
 - Federe birimler, özerk bölgeler, de facto devletler
 - Silahlı gruplar
 - Çok uluslu şirketler
 - Uluslararası sivil toplum kuruluşları
- Yazındaki genel eğilim, bu aktörlerin dış dünyayla ilişkilerini «dış ilişkiler» ve «uluslararası ilişkiler» kavramlarıyla ele almak. İstisnalar var (ör. AB).
- Küreselleşmeyle birlikte daha görünür ve etkin oldukları doğru, ama uluslararası sistem esasında devlet-merkezli bir sistem olmaya devam ediyor.

Dış Politika Analizi

- Temelleri 1950'lerde ABD'de atılmıştır.
- Uluslararası ilişkilerin bir alt-disiplini kabul edilmektedir.
- Temel araştırma konusu genel olarak uluslararası siyasetten ziyade, özel olarak devletlerin dış politikalarıdır (uluslararası siyaset x dış politika analizi)
- DPA, devletlerin dış politika çıktılarını, yalnız başına veya gruplar halinde hareket eden karar verici insanlara odaklanarak açıklamaya çalışır.
- DPA karar verici insanlar tarafından, devletin dışındaki varlıklara dair yahut onlar için sonuç doğuracak şekilde alınan kararlar ve buna istinaden gerçekleştirilen davranışları açıklamaya çalışan bir alt-disiplindir.
- Analitik olma çabası vardır. Betimleyici-değerlendirmeci-analitik dış politika çalışmaları ayrımı.

Dış Politika Analizi

DPA'nın Temel Özellikleri:

- DPA, karar verme süreçlerinin, en az dış politika çıktısı kadar önemli olduğunu varsayar.
- Dış politikanın **çok etmenli** olduğunu varsayar. **Çok düzeyli bir analiz çerçevesi** geliştirmeye çalışır.
- **Çok disiplinli / disiplinler arası** bir yapı arz eder.
- Farklı **disiplinleri, faktörleri ve analiz düzeylerini bütünleştirmeye çalışan** bir yapısı vardır.
- **Amil odaklı** bir alandır. Ama **amilden kasıt devletin de altındaki karar verici insanlardır.**
- **Aktör-özel (*actor-specific*) bir kuram** peşinde koşar. **Belli aktörler için belli durumlarda geçerli olan kaideleri** bulmaya çalışır.

Dış Politika Analizi

DPA'nın Tarihsel Gelişimi

- 60'lar ve 70'ler (yumuşama dönemi) DPA'nın altın yılları.
- 70'lerin sonu ve 80'ler duraklama dönemi.
- Soğuk Savaş'ın beklenmedik bir şekilde sona ermesi DPA'ya ilgiyi artırıyor.
- 90'larda yeniden sistemik tartışmalar egemen oluyor, DPA arka planda.
- 11 Eylül 2001 sonrası ABD ve İngiltere dış politikasına artan ilgiyle, DPA çalışmaları yeniden ivme kazandı.
- DPA günümüzde Batılı olmayan ülkelerin dış politikalarının da yoğun olarak incelendiği canlı bir alt disiplin haline gelmiştir. (Küresel sistemde yükselen güçler, orta güçler, bölgesel güçlerin daha fazla görünür olması önemli)